

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
"כולל סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
רחוב סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודפנת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 654

מסכת בכורות כ' - כ"ו

בס"ד, ח' כסלו תשע"ב

השבוע בגליון

- ◆ תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות
- ◆ שתי צורות לאלהו הנביא
- ◆ פולמוס הסמיכה ואלהו הנביא
- ◆ זיהוי בית הקברות העתיק בירוק שבאנגליה

- ◆ מצת חמץ שמותר לאכול בפסח, אך מצווה לשרפה!
- ◆ אכילת תערובת איסור והיתר בבת אחת
- ◆ ביטול ברוב, מבטל את מהות החפץ הבטל?
- ◆ ההבדל בין פעולת 'מעג' לפעולת 'משא'

◆ מצווה לשרוף את שאסור לאכול...

דבר העורך

אמר רבי אליעזר

לפני שנים אחדות חולק בהיכלי הישיבות הקדושות, ספר תורני ושמו "אמר רבי אליעזר". המוציא לאור של הספר, כותב בהקדמה את השתלשלות האירועים, כיצד ספר זה יצא לאור, והדברים מדהימים!

איש יהודי היה בפנזה שעל גדות הוולגה, ושמו רבי אליעזר ורבלאו. תלמיד חכם היה האיש וירא את ה'. אי אפשי לומר ירא את ה' מרבים, משום שלנין, סטאלין, או יתר מרעין בישין ימח שמם, מנעו מן הרבים לירא את ה' ואף מלהכירו. לפיכך, ירא היה את ה' בלבד ובנפשו, בכל מאודו.

עדין נפש היה רבי אליעזר. מעולם לא בא בטרוניה עם הבריות. מעודו לא עלה בלבו שמץ כעס על פלוני או על אלמוני, יהיו מעשיהם ואורחותיהם אשר יהיו. שלוה ורוגע קנו להם שביתה על פניו, עד שהפק מעיני אי נודד של שלוה.

חלוקת מזון במשורה, שכנים שיכורים, הצרת צעדים על כל שעל, ועוד כהנה וכהנה מתלאות המשטר הסובייטי, לא היה בהם כדי לערער את שלוות נפשו. רגוע היה האיש, שלו ונינוח. מקדיש את ימיו ואת לילותיו ליוצר נשמתו. השלטונות יצרו בוקה ומבולקה מתוך מגמה לערער את בטחונו האישי של האזרח ולהפכו לצייתן וממושמע. אך רבי אליעזר היה צייתן מאז ומעולם, לא היה צורך בייסורים אלו כדי להכניע את רוחו.

אך על דבר אחד חרה אפו ולא שקטה רוחו.

רבי אליעזר היה גאון בתורה. בצעירותו למד בקלם, אצל רבי דניאל, ושם נסמך להוראה. בן ליהודי פשוט היה, והוא וחמשת אחיו היו לתלמידי חכמים מופלגים. "החפץ חיים" זצ"ל בירך את אביו אשר הסכים לסכן את נפשו כדי להשיג עזרה ללומדי תורה, כי כל בניו יהיו תלמידי חכמים. והם היו.

בימי מלחמת העולם השנייה, נמלט וברח רבי אליעזר, התגלגל ובא לעיר פנזה שבברית המועצות, ולמרות צוק העיתים, הצליח להשיג אוצר עצום שלא יסולא בפז. ש"ס שכן בביתו, ולו הייתם שואלים אותו איזה ש"ס, היה משיב בגאווה, ש"ס שלם, כך אחד לא חסרו; על כך היתה גאוותו. אשור הרקיע שחקים, כאשר הצליח להשיג רמב"ם מעושר. מאי משמע רמב"ם מעושר? יום אחד היה רבי אליעזר מהלך ברחוב העיר ומהרהר בלימוד, כשלתפת הבחין

דף כב/ב ביטול ברוב

מצת חמץ שמותר לאכול בפסח, אך מצווה לשרפה!

מצת חמץ שהתערבה במצות כשרות; לאכול בבת אחת תערובת איסור והיתר; לשרוף מצה שמותר לאכול אותה. על כל אלה, ועוד, במאמר שלפנינו.

הסוגיות שבדפים אלו עוסקות בדינים ובהלכות הנוגעים לענייני רוב. תחת הגדרה זו נכללים מושגים שונים, ביניהם "הלך אחר הרוב" ו"ביטול ברוב". הגמרא עוסקת ב"הלך אחר הרוב", כאשר היא מבקשת שבהמה אשר יש ספק אם ביכרה, תחשב כמי שביכרה, משום שרוב בהמות העולם ממליטות, ודינה ינהה אחר הרוב - הלך אחר הרוב.

אכילת תערובת איסור והיתר בבת אחת: מחלוקת ראשונים כבירה קיימת לגבי דינו של מאכל שהתבטל ברוב. חתיכת נבילה שהתערבה בשתי חתיכות בשר כשר - מותרת באכילה, שהרי היא בטלה ברוב [התערבה אמרנו, ולא התבשלה, שאז יש צורך בביטול בשישים משום טעם הנבילה שנספג בכל המאכלים המתבשלים עמה]. מה דינו של אדם המבקש לאכול את שלש החתיכות, אשר אחת מהן, ללא כל ספק, נבילה. לדעת בעל תוספות רי"ד (בבא בתרא לא/א) הדבר אסור, ואם עשה כן הוא חייב חטאת, שהרי אכל נבילה! לדעתו, אין רשות לאדם אחד לאכול את שלש החתיכות, אלא שתיים מהן בלבד. ברם כל הראשונים חולקים עליו כדברי ה"טור" (יו"ד סימן ק"ט) הפוסק כאביו הרא"ש (חולין פרק גיד הנשה סימן ל"ז), ש"נהפך איסור להיות היתר, ומותר לאוכלן אפילו כולן כאחת". הרשב"א נוקט גם הוא, שמן התורה אין כל איסור, אך לדעתו חכמים גזרו לבלתי אכול את שלש החתיכות יחד, וכן פסק "שולחן ערוך" (יו"ד סימן ק"ט סעיף א; ועיי"ש דעה נוספת, ובדברי הרמ"א).

ביטול ברוב, מבטל את מהות החפץ הבטל? מחלוקת ראשונים זו חושפת את שורשי דין ביטול ברוב. האם יישותו של המאכל האסור בטלה, זהותו פורחת ומהותו מתאדה ואיננה, או שמא המאכל האסור לא התנתק משורשיו, והמאפיינים הטבעיים בו ואשר מחמתם הוא אסור לאכילה לא נמוגו, אך בנסיבות הנוכחיות הוא מותר באכילה.

לאחר שהתוודענו למחלוקת זו, נשים את מעיינינו בברייתא המובאת בגמרא, ואשר לא נשנתה במקום אחר בתלמוד, ונמצא, כי לכאורה היא מכילה את שתי הדעות החולקות גם יחד! בברייתא נאמר, כי חפצים טמאים בטלים מטומאתם בתערובת של רוב חפצים מותרים, ולפיכך, הנוגע בהם, אפילו בכלם יחד בבת אחת, אינו נטמא. הרי לנו, כי ישותו של החפץ הטמא בטלה ואיננה. מאידך גיסא, אומרת הברייתא, כי הנושא את התערובת כולה, נטמא בטומאת משא, שהנושא חפץ טמא - נטמא. כלום לא אמרה הברייתא כי מהותו של החפץ נמוגה? (עיי' תוספות ד"ה "נבילה" שכתבו "ויש לחלק").

צעילוי נשמת

הר"ר **משה לויט** ז"ל
ב"ר קלמן הלוי ז"ל נלב"ע ז' בכסלו תשכ"ד
ומרת **אסיה לויט** ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל נלב"ע ט"ו בניסן תשס"ב **תנצב"ה**
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל צבי הרמן** זצ"ל
ב"ר משה זצ"ל מח"ס א"י ובעיותיה באורם של חז"ל
נלב"ע י"ב בכסלו תשנ"א **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידו הר"ר **יוסף ונעמי וינר** שיחיו פ"ת

ההבדל בין פעולת 'מגע' לפעולת 'משא': הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד מבאר, כי כאשר נתבונן בצורת ההיטמאות על ידי **מגע** בחפץ הטמא ובאופן ההיטמאות על ידי **משא** החפץ הטמא, נבחין כי הם שונים במהותם. פעולת הנגיעה בכל התערובת, מטבעה, נעשית על ידי מספר פעולות נגיעה שקובצו להן יחדיו. האדם מניח את כף ידו, וכל אצבע מבצעת פעולת נגיעה, כל פרק באצבעו מבצע גם הוא פעולת נגיעה בחלק שעליו הונח, וכולן יחד מצטרפות לנגיעה אחת גדולה. מאחר שמלאכת הנגיעה מורכבת מפרודות, אנו אומרים, כי כל פעולת נגיעה בפני עצמה לא המיטה טומאה על הנוגע, משום שבודאי היא נגעה בחלק הרוב, הטהור, ולא בחלק הטמא. שונה היא פעולת המשא, שאינה אלא משא משקל החפץ, ולא פעולה בו. משא זה מתקיים גם על ידי אחיזה בקצה קצהו של החפץ. אין לפנינו מספר פרודות המצטרפות לדי פעולה גדולה, ולפיכך, איננו יכולים לומר, כי הוא לא נשא את החלק הטמא.

אפשר לסיים את קריאת המאמר בפיסקה זו, אך הרוצה ליהנות מקושיה מפולפלת, מוזמן להמשיך לקרוא את המאמר עד תומו.

מצת חמץ שנפלה בערב פסח והתערבה בשתי מצות כשרות. לכאורה, היא התבטלה ברוב, ואכן, "מגן אברהם" (סימן תמ"ב) מורה כי מותר לאכול את שלש המצות בעיצומו של חג הפסח. ברם, האם לא יבצבץ ויעלה איסור החזקת חמץ בפסח, ויבטל את ההיתר? הרי בפסח אסור לאכול חמץ, ואסור להחזיק חמץ בבית - "לא יראה לך שאור בכל גבולך". מאחר שבעל הבית מחזיק ברשותו את כל המצות, נמצא, כי כפי שהנושא את כל התערובת שבה טומאה - נטמא, שוודאי נשא טומאה, כך גם בעל בית זה חייב לשרוף מיד את שלש המצות, שהרי הוא מחזיק את כולן ברשותו ואחת מהן ודאי חמץ!

לפנינו מצה שמותר לאכול אותה, אך אסור להשאיר אותה בבית...

מצווה לשרוף את שאסור לאכול...: הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, מתיר באחת את הקשר הסבוך. נצטוונו לבלתי החזיק בבתנו חמץ שאסור לאכול! חמץ זה, משום מה, באורח פלא, הצליח להכנס לצלחתנו על ידי ביטול ברוב, והוא מותר באכילה. אותו לא ציוותנו התורה לבער ולשרוף... ("קובץ שיעורים" חלק ב' בקובץ ביאורים בכורות אות ג, ועיין גם "מקראי קודש", פסח, חלק א' עמוד רמ"א, ועיי"ש עמוד רל"ו מהסמ"ג).

דף כד/א עד יבוא ויורה צדק לכם

תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות

כל לומדי הגמרא מכירים את המילה "תיקו", שפירושה: יעמוד. חכמי התלמוד השתמשו בביטוי זה כאשר הם נקלעו לשאלה שאין עליה תשובה, וכוונת הדברים היא, שהנושא שבו לא הגיעו להכרעה - יעמוד, שאין אנו יודעים להכריע בו (המגיה ל"ערוך"). המהרש"ל (בבא קמא פרק א' סימן ה') כותב, כי כאשר הגמרא סותמת דיון ב"תיקו", פירושו של דבר שלאיש אין סמכות להכריע בדבר, עד שהסנהדרין ישוב ויתכונן והם יכריעו בספק. דורשי רשומות דרשו, כי תיקו ראשי תיבות **תשבי יתרץ קושיות ובעיות**. מקורו של רמז זה בספר הקנה ובספרים קדומים נוספים (עי' תוי"ט סוף עדויות, "אגרת הטיוול" לאחי המהר"ל חלק הדרוש אות ת, ו"מראית העין" לחיד"א יבמות צו/א).

עד יבוא ויורה צדק לכם: בגמרא נמצא מקור מפורש לכוחו של תשבי, הלא הוא אליהו הנביא, לפשוט ולהכריע ספקות, ליישב ולתרץ קושיות. הגמרא קובעת כי רחל שחזיר קטן כרוך אחריה ומבקש לינוק ממנה, פטורה בעתיד מן הבכורה, שכן, אנו תולים שהיא שהמליטה את בעל החיים שצורת חזיר לו. ברם, החזיר אסור באכילה, אף על פי שוולדות הבהמה הטהורה מותרים באכילה, תהא צורתם אשר תהא, שכן, אין די בגילויי קשר אם-יונק אלו, כדי לקבוע באופן וודאי שהחזיר הוא בנה של הפרה, כי אנו חוששים שמא לאחרונה היא המליטה טלה, ולאחר שהוא אבד לה היא אימצה את החזיר. לפיכך, אומרת הגמרא: "ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם". רש"י מפרש (ד"ה "עד"), "עד שיבא אליהו ויורה אם מותר או אסור".

דא עקא, שבמקום אחר (שבת קח/א ד"ה "מאי אם"), רש"י קובע לגבי אליהו הנביא, כי "היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא!" האם אנו ניצבים בפני סתירה בולטת ברש"י, שאין לנו אלא להיפרד הימנה בתמיהה?

רבים הם גדולי הדורות שדנו בכוחו של אליהו הנביא, שיתגלה במהרה, אמון, לפשוט ספקות ולהכריע באיבעיות.

הכרעה מכח החכמה מתקבלת, מכח הנבואה אינה מתקבלת: החיד"א ("ברכי יוסף" סימן ל"ב) מבהיר, כי מבשר הגאולה, נביא ה', אשר "במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד", אינו יכול להכריע בשאלות מעין אלו, שכן, "לא בשמים היא". אולם, אליהו הנביא, מלבד היותו נביא,

באדון העומד ומעלה עשן מתוך אותיות עבריות. נשמתו כמעט פרחת הימנו בשעה שהתקרב אל הברנש ונוכה, כי הלה מעשן סגיריות תוצרת עצמית, כמנהג הימים ההם, והנייר המשמש לו לגלגול הטבק, אינו אלא "כסף משנה".
- **זאת** מניין לך, הצביע רבי אליעזר באצבע רועדת על הסיגריה העשנה.

- **יש** לי בביתי כרכים שלמים של ניירות, השיב לה. רבי אליעזר נחפז לאן שנחפז, חזר עם מצלצלים רבים מידי מכדי שבעל הרמב"ם המועמד לעישון רח"ל, יעמוד בפיתוי. מני אז, שכן הרמב"ם שחלקים שונים משולוי היו גזורים בקפדנות, לצידו של הש"ס ולרבי אליעזר באה המנוחה.
לא ממש.

מני אז יש לו ש"ס ורמב"ם, אבל תורה הוא לומד בדד.

עם הזמן הוא חש כי החידושים שבמוחו עומדים לפקוע החוצה. אין עם מי לדבר עליהם, לא היתה לו נפש חיה לשוח עמה, לספר לה. אני מרגיש, אמר פעם, כמו אדם רעב ששלחו אותו למסעדה ותחבושת ענקית על פיו. על כך, לא שכח להם, לרשעים ולא סלח להם, לאורוים. אמת, אונס רחמנא פטריה, אך מה יש לו מאונס זה, ומפטור זה, אם חיים אין לו. חייב שיש בהם תורה, מערכות אדירות נערמו במוחו זו על גבי זו, המתניו בתורם להשאג מפיו בקול אדירים, אל מול קהל של מאות לומדים, עשרות, נחא, אפילו אחד, אך גם זה לא הופיע משום מקום. כלום. בודד. לבד.

עיתים, היה נוזץ את עינו בדת ומייחל, כי אי מי ידפוק, יתפרץ, יחבט על השולחן וישאל בעיניים כלות, "ר' לייזר, כיצד אתם מיישבים את הרמב"ם הקשה בטומאת תהום? הרי לפי..." והוא יקום, יקפוץ, ישאג ויענה, יסביר ויחזור, יפרש וינתח, ישאל וישיב, יקשה ויפרק, כפי שהוא יודע, עד שהרמב"ם יהא בהיר כ"מודה אני לפניך". אך איש לא בא, אדם לא שאל, נפש לא התעניינה. חלומות באספמיה.
כך חלפו להן השנים. אי שם ברחבי המדינה העצומה, ישב יהודי בודד ומבוגר, הגה בתורה יומם וליל, עד שיום אחד.

יום אחד נתבקש רבי אליעזר לסייע בסידור גט כריתות במוסקווה העיר הגדולה. מהלך היה בה קדורנית, בעיר השוממה האלוקים, שלחלוית של תורה אין בה, ולפתע, הוא קלט נצנוץ עין הזיר ומיהר של שני אנשים צעירים לימים שצעדו מולו. הוא הפנה את ראשו באיטיות לאחור, השניים סובבו גם הם את ראשם, ואט אט התקרבו זה אל זה.

הם היו אברכים צעירים מעבר לים, שליחים של ארגון יהודי אשר ביקש לסייע לאחים שמאחורי מסך הברזל. הוא לא היה מסוגל להתאפק. "מה אתם לומדים? אחים! איזו מסכת אתם לומדים, אימרו נא. מהר". "סוכה", השיבו, מסכת סוכה. מיד הרים את קולו בהתרגשות, נופף בשני אגודליו באוויר, כמבקש לדחוס ברגע אחד את כל שהחסיר בעשרות השנים שחלפו, "נו, אז מה הדין...".

"רבי אליעזר", הרגיעוהו השניים בחשש, לא ברחוב, פן יבולע לנו. הבה נפנה לדירתנו, ונשוחח, גם שם, לא בקולות רמים מידי.

הם הלכו והוא קיפץ, לא היה מסוגל ללכת. מה הדין, נו, מה דינו של אדם שישב בסוכה, ולפתע... ואחר כך... הרי לפי... אינכם יודעים? נו, אומר לכם. זה הרי כל כך קל, כבר שלושים שנה אני ממתין לומר זאת לנפש יהודיה שאוזניים של תורה לה. הוא צחק וכה, שתק ודיבר. החלום התגשם.

רבי אליעזר השיל מעליו את קליפת הזקנה, והצעיר באחת. הקלה היא בעיניכם, שיעור של תורה בלב מוסקווה, מי פילל ומי מילל. מרץ נעורים סחרר את יישותו, ובו במקום נקבע, כי אחת לשבוע הוא יבוא הנה, למוסקווה, למסור שיעור תורני. רבונו של עולם, אמיחיה.

לפני שנפרדו ממנו השניים, לחש אחד מהם באזניו, כי בעזרת ה' יכסו את הוצאות נסיעותיו בכל שבוע מביתו בפנה למוסקווה. אך הוא נעלב באמת שנעלב. חיכיתי לכם, שלושים, ארבעים שנה, ועכשיו תשלמו לי כסף?

זכה רבי אליעזר למסור את שיעוריו אלו, שכה ייחל להם, ובמשך תקופה ארוכה, בכל שבוע נסע

היה חכם מחכמי ישראל, והוא חוליה בשושלת מוסרי התורה מני משה רבינו (רמב"ם בהקדמה ליד החזקה, שקיבל מרבו אחיה השילוני), ולכשיבוא אליהו ויפשוט הלכה או ספק, מכח חכמתו, בדעת תורה, ולא מכח נבואתו וידעתו באופנים ושרפי הקודש, בודאי אפשר לסמוך עליו. לפיכך, כאשר הוא פוסק הלכה מכח נבואתו, אין להכריע על פיו, אך כאשר הוא פוסק הלכה מכח תורתו, יש להכריע על פיו.

שתי צורות לאליהו הנביא: ואילו "חתם סופר" זצ"ל מתייחס גם הוא לדברים, לא לפני שהוא מקשה, הרי הגמרא מעידה (עירובין מג/ב), כי אליהו הנביא לא יבוא לבשרנו על הגאולה ביום השבת, כי אינו יכול לדלג מעיר לעיר מפני איסור תחומין, ובכל זאת, כל מוהל מכריז בשעת הברית, גם בשבת: "אליהו הנביא, עמוד על ימיני לסמכני". לפיכך הוא מבאר, כי יש להבדיל בין אליהו הנביא לאליהו החכם. פעמים אליהו הנביא מתגלה בצורה רוחנית בלבד, ועיתים הוא מתגלה בצורתו הגופנית [עיי"ש מה שביאר בעניין זה]. כאשר הוא מופיע בצורתו הגופנית, הוא מקפיד על איסורים, בהם איסור תחומין ופסיקותיו מתקבלות, אך בעודו מתגלה בצורתו הרוחנית בלבד, הכרעותיו אינן מתקבלות.

אכן, קיימות הלכות אחדות שנפסקו על ידי אליהו הנביא, כגון: הוראתו כי נכרים אינם מטמאים (בבא מציעא קיד/ב), ועוד, והן התקבלו להלכה [לדעת הרמב"ם הלכות טומאה פרק א' הלכה י"ג], משום שבשעה שפסק אותן, הוא התגלה בגופו (שו"ת "חתם סופר" חלק ו' סימן צ"ח ותורת משה על התורה מהדורה תליתא על הפסוק "ויהי האדם לנפש חיה").

אליהו הנביא, אליהו התשבי, אליהו הגלעדי: אף בשמותיו ניתן למצוא סימוכין לכך שיפתור בעתיד את השאלות שהתעוררו. שלושה שמות לאליהו הנביא, עבור שלשת תפקידיו השונים: **אליהו הנביא** - שמו כמבשר הגאולה, כנאמר (מלאכי ג/כג) "הנה אנוכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום השם הגדול והנורא". **אליהו התשבי** - שמו כמשיב עם ישראל בתשובה, כנאמר (מלאכי ג/כד) "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". **אליהו הגלעדי** - על שמו אליהו הגלעדי נאמר: "מתושבי גלעד, מיושבי לשכת הגזית, ואין גלעד אלא בית המקדש" (ילקוט שמעוני מלכים א' רמז ר"ח), דהיינו: הכינוי גלעדי אינו על שם מקום מגוריו, אלא הוא מרמז על ישיבתו בלשכת הגזית שבבית המקדש. בלשכת הגזית ישבו חכמי ישראל, הסנהדרין, ופתרו את כל השאלות והספקות שהובאו להכרעתם. אליהו הגלעדי. במהרה יבוא אלינו (הגרמ"מ שפירא שליט"א, ראש ישיבת ראשית חכמה, קובץ בית אהרן וישראל ק"ב).

פולמוס הסמיכה ואליהו הנביא: מעניין לציין, כי אחת הטענות לגבי פולמוס הסמיכה המפורסם היתה, כי אם לא ניתן לקבל סמיכה, אלא ממי שהוסמך מפי משה רבינו איש אחר איש, כיצד יוסמכו חכמי ישראל טרם בוא משיח צדקנו? (עין עירובין מג/ב).

אליהו הנביא יבוא ויסמכנו, השיב רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ("תומים" חו"מ א' ס"ק ב') בפשטות. הרי הוא מעולם לא מת, והוא הוסמך על ידי רבותיו, והוא יסמוך את חכמי ישראל... [ועין חידושי מרן רי"ז הלוי עה"ת, פנחס, ובסימן "ברכת כהן" עה"ת, שם].

דף כה/ב הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא

זיהוי בית הקברות העתיק בירוק שבאנגליה

דיון מעניין מאד מופיע בספר "בירורי הלכה גבעת שאול".

למעלה משמונה מאות שנה יהודים אינם מתגוררים בעיר ירוק שבאנגליה. היהודים שהתגוררו בה בעבר סבלו קשות מידי הנכרים, עד הסיום הטראגי, כאשר מאות יהודים נמלטו אל מצודת קליפורד והתבצרו בה. בשעה שהם נוכחו לדעת שההמון המוסת קרב ובא, הם בחרו "למות איש ביד אחיו מאשר לנטוש את אמונתם", כנוסח המצמרר המופיע על שלט למרגלות המצודה המשוחררת. צירוף מקרים מעניין, הוביל את היהודים לחטט ולחפש בירוק, בארכיוניה ובתולדותיה.

בית הקברות רוקן מן השלדים העתיקים: הכל החל כאשר לפני כשלושים שנה, אברך בשם הרב ישראל חיים לוין, ירד בתחנת הרכבת בירוק, כדי לעבור לקרון רכבת אחר, והוא ביקש לנצל את זמן ההמתנה עד יציאת הרכבת, לתפילה על ציון קברם של בעלי התוספות. פקיד המודיעין המקומי, לחש באזנו של האיש שהתעניין בקברות עתיקים, כי במקום מסויים בעיר נחשף בית קברות יהודי עתיק ומאות שלדיו הוצאו ואוכסנו באוניברסיטה הגדולה של ירוק. חיש מהר פנה הרב לוין אל המקום, וניצב בפני מגרש מגודר, ועליו שלט המודיע על עבודות בניה להכשרת מגרש חניה.

מיד נכנס אל האוניברסיטה, ובתושיה לא מבוטלת הציג את עצמו כ"חוקר המשפט היהודי" המתעניין בחפירות. לאחר שעה קלה ישב מולו הפרופסור האחראי על החקירות, ושכנעו בתום לב

מביתו למוסקווה הלך ושוב. שש עשרה שעות נסיעה כל צד!!!

הנשמה היהודית, מי יוכל לה.

רבי אליעזר הגשים בערוב ימיו את שאיתו להרביץ תורה, אך הוא לא האריך ימים אחר כך. ב"ב תמוז תשמ"ט, נסתלק לבית עולמו.

אחד מתלמידיו עלה לארץ ישראל, זכה להוציא ספר חידושי תורה, ובראשו הוא הדפיס חידוש תורה בודד שנותר לו מרבו רבי אליעזר ורבלאו זצ"ל. הוא קרא את הספר "אמר רבי אליעזר" על שם מורו ורבו, וחילקו בישיבות ובבתי המדרשות, לעילוי נשמתו של האיש המופלא.

איני מסוגל להמנע מלחשוב, כיצד היה רבי אליעזר מגיב, לו היינו מבקשים ממנו להעניק מוסר השכל לסיפור חייו, לבטח היה מנצל בחפץ לב את הזדמנות חייו, ופונה בקול גדול אל כל מי שקרא את אשר התגלל עליו ועל השתוקקותו העצומה לתורה, והיה מבקש, מתחנן: אנא, יהודי, עשה למען נשמתך, קבע עיתים לתורה. אין דבר יותר טוב מזה. **נוח** בשלום על משכבך רבי אליעזר, שבחייך ובמותך קידשת שם שמים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ת. 3446 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כ/א כרבי מאיר סבירא לה בחייש למיעוט

זכות רבי מאיר

פעם חלה רבי צבי הירש מזידיטשוב, והיה מוטל על ערש דווי כשמצבו הולך ומחמיר. כשהגיע לכלל גסיסה כמעט, נתן פרוטה לצדקה והתפלל "אלקא דמאיר ענגי", ולא חלף זמן עד שיצא מכלל סכנה וחזר לבריאותו.

את מעשהו הסביר לאחר מכן: הרי "רוב גוססים למיתה", ולפיכך התפלל "אלקא דמאיר ענגי", שהרי רבי מאיר "חייש למיעוטא"... (קונטרס "על הצדיקים" מהאדמו"ר ממונקאטש).

דף כד/א עד יבוא ויורה צדק לכם

תשבי

הגמרא מסיימת דיון הלכתי שלא הוכרע, ומורה כי יש להחמיר עד שיבוא אליהו הנביא וילמדנו את הדין.

כתוב בספר זכר חיל:

מדוע מקובלנו לומר "תשבי יתרץ קושיות ואיבעיית", כראשי תיבות של המילה 'תיקו'? הרי ראוי היה לומר 'אי'קו' - אליהו יתרץ קושיות ואיבעיית!! אולם, רמז הוא - תשבי הוא ראשי תיבות של המלים תורה ש"ס בבלי ירושלמי...

דף כו/א מלאתך ודמעך לא תאחר

תפילה בדמעך

על הפסוק (שמות כב/כח) "מלאתך ודמעך לא תאחר", מביא הש"ה הקדוש פירוש מעניין בשם הקדמון רבי מנחם הבבלי: המבקש מאת הקב"ה ועיניו דומעות, בקשתו תתמלא במהרה, כי שערי דמעה לא ננעלו...

לעילוי נשמת

ה"ר **מנשה יונה חיים** ז"ל

ב"ר בן ציון ז"ל נלב"ע ח' בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

כי מדובר בבית קברות יהודי... מזועזע ונסער חזר האברך לגייטסהד, הזעיק את רבני העיר שעירבו את גדולי הפוסקים, והכל ישבו על המדוכה, האם אכן מדובר בבית קברות יהודי.

התברר, כי צורת הקבורה היתה לכיוון צפון, בעוד מנהג היהודים להיקבר לכיוון מזרח, ירושלים עיר הקודש, כרמז לתחיית המתים. ברם, כנגד זה הוצגה תמונה של קברו של המהר"ם מרוטנבורג, שגם כן נקבר שלא לצד מזרח. העובדה שעליה לא היה כל עוררין היא, כי ביורק אכן היה בית קברות יהודי. בשטר מכירה עתיק בן שמונה מאות שנה נמצא כתוב, כי אדון פלוני מוכר לאציל פלמוני אדמה "הסמוכה לבית הקברות היהודי". זאת ועוד, האזור מכונה עד היום Jewsbury, היינו: קברי ישראל. יש לדון, איפוא, אם יש להתייחס לבית קברות זה כבית הקברות היהודי. איש לא ערער על כך שיש להתייחס אל המתים כספק יהודים, אך נוצר צורך דחוף להכריע אם מדובר בקביעה וודאית או בספק בלבד, שכן, השלכות רבות נובעות משאלה זו.

לכאורה, זו מחלוקת תנאים בסוגיה בדף זה. הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בשדה שידוע כי היה בו קבר, אך מיקומו נטשטש ונעלם, ולפיכך יש לחשוש לטומאת מת בכל השדה. אם לאחר זמן נמצא קבר בשדה, נחלקו הזעות. לדעת רבי, יש להסיר את החשש מעל פני כל השדה, שכן, הקבר שאבד הוא הקבר שנמצא. ואילו רבן שמעון בן גמליאל טוען כי הספק לא הוסר, שמא הקבר שאבד לא נמצא, והקבר שנמצא, קבר אחר הוא, נוסף על זה שנאבד.

מקרה בית הקברות ביורק, זהה לחלוטין, לכאורה, למחלוקת התנאים. ידוע כי ביורק היה בית קברות, אין ידוע היכן. נמצא בית קברות אחד - לדעת רבי, הוא הוא בית הקברות שאבד, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל הדבר ספק.

אולם, הגר"ש וגשל שליט"א (ביורי הלכה גבעת שאול, יו"ד סימן פ', עיי"ש עוד) טען, כי אין לדמות את שני המקרים. שהנה, תחילה עלינו להתבונן, מה טעם רבן שמעון בן גמליאל חושש לקבר נוסף, הרי מלכתחילה לא היה ידוע אלא על קבר אחד בלבד שאבד בשדה, מהי הסיבה להיווצרות חשש להמצאותו קבר נוסף? הגמרא מבארת שהסיבה לכך היא, שלאחר שנוכחנו כי בשדה זה נכרה קבר, יש מקום להסתפק שמא נקברו בו מתים נוספים. נמצאנו למדים, כי הוראתו של רשב"ג תקפה במקרים שבהם קיים חשש סביר שהקבר שנמצא אינו אותו קבר שנעלם.

ברם, במקרה שלפנינו, אין כל עילה לעורר ספק זה. שכן, דרך הנכרים להקבר סמוך לכנסייתם דווקא. וביורק קיים בית קברות נכרי שכזה. נמצא, שאין חשש סביר כי בנוסף על בית הקברות הנכרי המוכר, נכרים נקברו במקומות נוספים בעיר. מעתה, במקרה דנן, גם לדעת רשב"ג, אין להטיל ספק בזהותם של הנקברים שנמצאו [ראוי לציין, כי הלכה זו לא נפסקה ברמב"ם, עיין הלכות טומאת

מת פרק ח' הלכה א', ובספר המפתח, ולפיכך, יש לדון אם הלכה זו תלוייה במחלוקת התנאים]. הפרשה הסתיימה בקבורה מכובדת של השלדים שחוללו מקברם. באותו לילה פגע ברק בקתדרלה העתיקה של יורק, וכל האגף העתיק נשרף כליל.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי
"מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת בכורות דף כ"ג יום רביעי י"א בכסלו

אל תגעו!

היה זה זמן קצר לפני חג הפסח, בכפר גדול בגליל שהיו בו רפתות רבות. יהודי המקום התכונן לעלות לירושלים כדי להקריב קרבן פסח, וההקנות היו בעצומן. יום אחד בלבד לפני חג הפסח הבחין ר' מאיר בשכנו ר' שמואל גורר נבלת בהמה במו ידיו. הוא זנק ממקומו ונזעק: "ר' שמואל! אתה נוגע בנבלה! אתה נטמא! לא תוכל להקריב קרבן פסח!".

- "תנוח דעתך", קרא לעברו ר' שמואל והרגיעו. - "איה תנוח דעתי אם שכני טמא ואינו יכול להקריב קרבן פסח?".

- "מפני שאיני טמא. גם אתה יכול לגעת בנבלה זו ולא תהיה טמא."

- "איה יתכן הדבר?".

- לפני שמתה הבהמה הזו חלתה במחלה שבגללה הפשר שלה לא היה ראוי לאכילה כלל, וההלכה קובעת שבהמה שפשטה לא היה ראוי לאכילה, כאשר היא מתה אין היא טמאה בטמאת נבלה".

למנוי לגליון לילדים חייג:

1700-500-151

חודש היכרות חינוך

האם הדומם מושפע מהתנהגותם של בני האדם?

מתברר שכן!

בפרשת השבוע מסופר שיעקב אסף סביבו אבנים לפני לינתו, וחז"ל מספרים שכל אבן השתוקקה שהצדיק יניח עליה את ראשו!

מהו סוד הדבר?

על כך ועוד במאמר המרתק השבוע בחוברת **ותן חלקנו**

להזמנות:

1-700-500-151

